

Методичні засади інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у систему позашкільної фізкультурно-спортивної роботи

*Тищенко Валерія Олексіївна¹, Караулова Світлана Іванівна²,
Верітов Олександр Ігорович³, Коваленко Юлія Олексіївна⁴*

Опубліковано	Секція	УДК
30.11.2025	Фізична культура і спорт	796.015.68:623.5:37.035

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19581401>

Анотація. У статті обґрунтовано методичні засади інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у систему позашкільної фізкультурно-спортивної роботи в сучасних умовах України. Актуальність дослідження зумовлена потребою вдосконалення підготовки дітей та молоді до безпечної, відповідальної та дисциплінованої діяльності, формування громадянської стійкості, національної ідентичності та прикладних компетентностей. Встановлено, що чинна система загальної середньої освіти, зокрема предмет та інтегрований курс «Захист України», створює передумови для формування базових знань і вмінь у сфері безпеки, однак не забезпечує достатньої безперервності, варіативності й практичної насиченості підготовки. У зв'язку з цим позашкільна фізкультурно-спортивна робота розглядається як перспективне середовище для системного розвитку спортивно-прикладної стрілецької підготовки.

Мета статті полягає в обґрунтуванні методичних засад інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у позашкільну фізкультурно-спортивну роботу та розробленні узагальненої моделі її організаційно-методичної реалізації. У дослідженні використано аналіз наукових і нормативно-правових джерел, порівняльний аналіз навчальних програм, системно-структурний аналіз, теоретичне моделювання та узагальнення педагогічного досвіду.

У результаті дослідження визначено ключові методичні засади інтеграції: наступність шкільної та позашкільної підготовки, компетентнісну спрямованість, пріоритет безпеки, модульність програми, практичну домінанту, варіативність

¹доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 33-А, м. Запоріжжя, Україна, orcid.org/0000-0002-9540-9612, valeri-znu@ukr.net

²доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна <https://orcid.org/0000-0003-1582-2368>, vykaraulova@ukr.net

³доктор педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна, orcid.org/0000-0002-3793-3010 kop230405@gmail.com

⁴кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна, orcid.org/0000-0002-0827-9371 visnik_znu@ukr.net

організаційних рішень, інтегративність змісту та міжінституційне партнерство. Показано, що ефективність інтеграції забезпечується створенням цілісної педагогічної системи, у якій поєднуються фізичний розвиток, координаційна підготовка, самоконтроль, дисциплінованість, командна взаємодія та громадянсько-патріотичне виховання. Запропоновано чотирирівневу модель інтеграції, що охоплює базовий шкільний, розширений шкільно-позакласний, позашкільний фізкультурно-спортивний і спеціалізований рівні. Зроблено висновок, що інтеграція елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у позашкільну роботу є педагогічно доцільним і соціально затребуваним напрямом її модернізації.

Ключові слова: спортивно-прикладна стрілецька підготовка, позашкільна освіта, фізкультурно-спортивна робота, «Захист України», стрілецький хортинг, безпекова культура, громадянська ідентичність, діти, підлітки, учнівська молодь.

Methodological Foundations for Integrating Elements of Applied Sports Shooting Training into the System of Extracurricular Physical Education and Sports Activities

Annotation. The article substantiates the methodological foundations for integrating elements of sports-applied shooting training into the system of extracurricular physical culture and sports activities in the current conditions of Ukraine. The relevance of the study is determined by the need to improve the preparation of children and youth for safe, responsible, and disciplined activity, as well as for the development of civic resilience, national identity, and applied competences. It has been established that the current system of general secondary education, in particular the subject and integrated course “Defense of Ukraine,” creates the prerequisites for forming basic knowledge and skills in the field of safety, but does not ensure sufficient continuity, variability, or practical intensity of training. In this regard, extracurricular physical culture and sports activities are considered a promising environment for the systematic development of sports-applied shooting training.

The purpose of the article is to substantiate the methodological foundations for integrating elements of sports-applied shooting training into extracurricular physical culture and sports activities and to develop a generalized model of its organizational and methodological implementation. The study employed analysis of scientific and regulatory sources, comparative analysis of curricula, system-structural analysis, theoretical modeling, and generalization of pedagogical experience.

As a result of the study, the key methodological foundations of integration were identified: continuity between school-based and extracurricular training, competence orientation, priority of safety, program modularity, practical dominance, variability of organizational solutions, integrativity of content, and interinstitutional partnership. It is shown that the effectiveness of integration is ensured through the creation of a holistic pedagogical system combining physical development, coordination training, self-control, discipline, teamwork, and civic-patriotic education. A four-level integration model is proposed, covering the basic school, expanded school extracurricular, extracurricular physical culture and sports, and specialized levels. It is concluded that the integration of elements of sports-applied shooting training into extracurricular activities is a pedagogically appropriate and socially relevant direction for their modernization.

Keywords: sports-applied shooting training, extracurricular education, physical culture and sports activities, “Defense of Ukraine,” shooting horting, safety culture, civic identity, children, adolescents, school youth.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні умови розвитку українського суспільства, зумовлені тривалою збройною агресією проти України, актуалізують потребу у вдосконаленні змісту і форм підготовки дітей та молоді до безпечної, відповідальної та свідомої участі

в суспільному житті, формування громадянської стійкості, національної ідентичності, готовності діяти в інтересах держави і громади. У цих умовах система освіти має не лише передавати знання, а й забезпечувати формування прикладних компетентностей, що поєднують фізичну підготовленість, дисциплінованість, самоконтроль, здатність до швидкого прийняття рішень, дотримання правил безпеки та відповідальне ставлення до суспільно значущої діяльності.

Предмет «Захист України» нині виступає базовою формою реалізації початкової загальношкільської підготовки на рівні профільної середньої освіти. Водночас сама логіка сучасних нормативних змін свідчить, що його потенціал дедалі більше пов'язується з практичною спрямованістю, діяльнісними форматами навчання, створенням спеціалізованих осередків, використанням сучасного обладнання, груповою організацією занять та підготовкою педагогів до нових модулів викладання. У 2024/2025 навчальному році для рівня стандарту рекомендувалося збільшити обсяг предмета до 2 годин на тиждень, а в 2025/2026 навчальному році вже закріплено 2 години на тиждень на рівні стандарту і 5 годин на профільному рівні; для практичних занять рекомендовано поділ на групи 8–15 осіб і зосередження до 80 % навчального часу на практичному складнику [1; 2; 3; 4; 5].

Попри це, шкільний курс не може повністю забезпечити безперервність, варіативність і достатню індивідуалізацію спортивно-прикладної підготовки. Звідси виникає суперечність між суспільним запитом на формування практично орієнтованих безпекових і прикладних компетентностей та обмеженнями урочної моделі, що залежить від часу, кадрового забезпечення, матеріальної бази та локальних організаційних умов. Саме тому особливого значення набуває позашкільна фізкультурно-спортивна робота, яка за своєю природою є більш гнучкою, добровільною, пролонгованою, диференційованою за інтересами і здатною до інституційного партнерства зі спортивними клубами, федераціями, громадськими організаціями та спеціалізованими освітніми осередками [6; 8; 9; 10; 12].

У цьому контексті перспективним є розгляд спортивно-прикладної стрілецької підготовки не як вузькотехнічного фрагмента навчання, а як цілісного педагогічного засобу, що об'єднує фізичний, координаційний, психорегуляційний, ціннісно-мотиваційний та громадянсько-виховний компоненти. З позицій сучасних українських напрацювань, зокрема досліджень, присвячених стрілецькому хортингу, така підготовка може бути інтегрована в позашкільне середовище як безпечний, регламентований і педагогічно керований формат рухової активності, який спирається на спортивні, симуляційні, координаційні та командні форми роботи [13; 14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Нормативно-правова база України створює достатньо виразне підґрунтя для інтеграції прикладно орієнтованих форм підготовки молоді у позашкільну сферу. Закон України «Про освіту» визначає позашкільну освіту як складову системи освіти; Закон України «Про позашкільну освіту» підкреслює її роль у розвитку здібностей, обдарувань, інтересів та професійному самовизначенні дітей і молоді; Закон України «Про фізичну культуру і спорт» фіксує дитячо-юнацький спорт як окремий напрям та вказує на існування службово-прикладного і військово-прикладного спорту. Водночас законодавство у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності робить акцент на принципах системності, міжвідомчої взаємодії, партнерства та науково-методичного забезпечення виховної роботи [6; 8; 10; 11; 12].

Значний інтерес становлять і новітні документи МОН України щодо навчального предмета та інтегрованого курсу «Захист України». Програма рівня стандарту 2022 року вже містить розділ «Вогнева підготовка», а модельна навчальна програма інтегрованого курсу 2024 року прямо пов'язує зміст предмета з формуванням національної та громадянської ідентичності, громадянської стійкості та оборонної свідомості.

Інструктивно-методичні рекомендації 2024/2025 і 2025/2026 навчальних років посилюють цю логіку, орієнтуючи заклади освіти на практичний формат навчання, сучасне освітнє середовище, осередкову модель та нові підходи до організації занять [1; 2; 3; 4; 5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Разом із тим у науковому дискурсі домінують або роботи, присвячені шкільній стрілецькій підготовці, або дослідження, що висвітлюють окремі напрями військово-патріотичного виховання, фізичної культури та бойових мистецтв. Праці О. Шила і Б. Виноградського акцентують потенціал стрілецького хортингу як сучасного українського виду рухової активності, що поєднує національно-культурний, фізкультурний та прикладний зміст; дослідження Д. Смалюги підкреслює значення стрілецької підготовки для формування не лише рухових умінь, а й психологічної готовності, дисципліни, відповідальності, а також потребу в сучасних навчальних засобах, зокрема симуляторах і тренажерах [13; 14]. Водночас саме методичні засади інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у позашкільну фізкультурно-спортивну роботу залишаються недостатньо систематизованими.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – обґрунтувати методичні засади інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у систему позашкільної фізкультурно-спортивної роботи та запропонувати модель її організаційно-методичної реалізації.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання дослідження:

1. Проаналізувати нормативно-правову та програмно-методичну базу України щодо організації спортивно-прикладної стрілецької підготовки дітей і молоді в системі загальної середньої та позашкільної освіти.
2. Узагальнити сучасні наукові підходи до інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у позашкільну фізкультурно-спортивну роботу.
3. Визначити ключові методичні засади, принципи та організаційно-педагогічні умови інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у систему позашкільної фізкультурно-спортивної роботи.

Об'єкт дослідження – процес позашкільної фізкультурно-спортивної роботи з дітьми та молоддю.

Предмет дослідження – методичні засади, зміст, форми, принципи та організаційно-педагогічні умови інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у систему позашкільної фізкультурно-спортивної роботи.

Результати

Першою методичною засадою інтеграції є принцип наступності й інституційної комплементарності. Його сутність полягає в тому, що спортивно-прикладна стрілецька підготовка не повинна дублювати шкільний курс «Захист України», а має логічно його продовжувати, розширювати й поглиблювати в межах позашкільних програм. Школа в цьому випадку виконує функцію базового ознайомлення та загальногромадянської підготовки, тоді як позашкілля забезпечує варіативність, систематичність занять, збільшення практичного часу, індивідуалізацію й мотиваційне залучення. Такий підхід відповідає сучасній моделі освіти як безперервної системи та узгоджується з роллю позашкільної освіти в розвитку здібностей, інтересів і соціально значущих компетентностей молоді [1; 2; 3; 5; 6; 9; 10].

Другою засадою є компетентнісна спрямованість. Інтеграція елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки має бути зорієнтована не на фрагментарне засвоєння відомостей, а на формування комплексу результатів: мотиваційно-ціннісних, когнітивних, діяльнісних, комунікативних і рефлексивних. Для позашкільної фізкультурно-спортивної роботи це означає поєднання розвитку координації, точності рухів, самоконтролю, командної взаємодії, культури безпечної поведінки, емоційної

врівноваженості та відповідального ставлення до правил. Саме така логіка відповідає сучасним програмам «Захисту України», які переходять від переважно інформаційного засвоєння змісту до моделі життєстійкості, громадянської стійкості та оборонної свідомості [1; 2; 3; 5].

Третьою засадою є пріоритет безпеки як абсолютного методичного імперативу. У позашкільній системі інтеграція стрілецької компоненти можлива лише за умови, що весь зміст, форми й засоби роботи будуються навколо культури безпеки, чіткого регламенту, педагогічного контролю, вікової адекватності, належного матеріально-технічного забезпечення й підготовленості кадрів. Власне сучасні рекомендації МОН наполягають на спеціально організованому освітньому середовищі, невеликих групах, практичній спрямованості занять і підготовці педагогів до нових модулів. Отже, безпечність у цій системі слід розуміти не як окремий розділ, а як наскрізний принцип від добору змісту до способу оцінювання досягнень вихованців [2; 4; 5].

Четвертою засадою виступає модульність побудови програми. Для позашкільної сфери найбільш продуктивною є не лінійна, а модульна організація навчально-тренувального процесу. Вона дозволяє враховувати вік дітей, їхній стартовий рівень, тривалість занять, сезонність, ресурсні можливості закладу та індивідуальну освітню траєкторію. На основі аналізу джерел доцільно виокремити такі модулі: 1) мотиваційно-ціннісний; 2) безпековий і правокультурний; 3) загальнофізичний і координаційний; 4) техніко-симуляційний; 5) ситуаційно-аналітичний; 6) контроль-рефлексивний. Така структура дає змогу уникнути звуження підготовки до вузькотехнічних дій і перетворює її на багатокомпонентну освітньо-спортивну систему [5; 8; 13].

П'ятою засадою є практична домінанта, однак у педагогічно безпечному форматі. Зміст занять має будуватися переважно навколо відпрацювання дій у симуляційних, тренувальних, координаційних і спортивно-ігрових умовах, а не навколо репродуктивного вивчення понять. Це відповідає нинішньому курсу МОН на практикоорієнтоване викладання «Захисту України», де до 80 % часу рекомендується спрямовувати саме на практичну діяльність. Для позашкільної роботи це означає пріоритет вправ з тренажерними, мультимедійними, лазерними, електронними та іншими безпечними засобами навчання, які розвивають точність, координацію, концентрацію уваги, командну взаємодію, просторову орієнтацію та стійкість до інформаційного навантаження [2; 4; 5; 12].

Шостою засадою є варіативність організаційних форм. Спортивно-прикладна стрілецька підготовка у позашкільній системі може реалізовуватися через гуртки, секції, короткотривалі модулі, факультативні цикли, клубні заняття, тренувальні збори, фестивалі, внутрішні змагання, демонстраційні заходи, інтегровані табори програми та партнерські проекти із закладами загальної середньої освіти. Саме позашкільна освіта дає можливість будувати роботу не за жорсткою класно-урочною схемою, а за моделлю, де зміст адаптується до потреб конкретної групи, локальних ресурсів і профілю закладу. Відтак інтеграція стрілецької компоненти має відбуватися не уніфіковано, а через спектр програмних рішень – від загальнооздоровчо-спортивних до більш прикладних, але завжди в межах законодавчо й педагогічно врегульованого поля [5; 6; 10; 12].

Сьомою засадою виступає інтегративність змісту. Елементи спортивно-прикладної стрілецької підготовки не повинні існувати ізольовано від загальної фізичної, психофізіологічної, громадянської та виховної роботи. Найбільший педагогічний ефект досягається тоді, коли вони поєднуються з розвитком сили, витривалості, координації, рівноваги, дихального контролю, уважності, самодисципліни, ціннісного ставлення до держави, поваги до правил і відповідальності за власні дії. Саме в цьому контексті стрілецький хортинг як сучасний український вид рухової активності має особливу

перспективу: він дозволяє поєднати спортивність, прикладність, національно-виховний зміст і сучасні форми тренувальної організації [8; 12; 13].

Восьмою засадою є міжінституційне партнерство. Оскільки сучасна модель «Захисту України» уже орієнтує заклади освіти на осередковий підхід, спеціально організований простір, оновлене обладнання та координацію з органами управління освітою, цілком логічним є поширення цієї партнерської логіки на позашкільну сферу. Йдеться про взаємодію закладів позашкільної освіти із закладами загальної середньої освіти, спортивними федераціями, центрами національно-патріотичного виховання, територіальними громадами, батьківською спільнотою, фахівцями з фізичної культури, психологами та інструкторами. Така взаємодія підвищує якість кадрового забезпечення, розширює ресурсну базу і робить підготовку системною, а не епізодичною [2; 4; 5; 8; 11].

На підставі визначених засад доцільно запропонувати чотирирівневу модель інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки.

Перший рівень – базовий шкільний, де формується загальне уявлення про безпекову культуру, громадянську відповідальність, командну дисципліну та значення прикладної підготовки в межах предмета «Захист України».

Другий рівень – розширений шкільно-позакласний, який охоплює факультативи, короткі практичні модулі, дні безпеки, проєктні формати, тематичні інтенсиви.

Третій рівень – позашкільний фізкультурно-спортивний, представлений гуртками, секціями, стрілецьким хортингом, клубами, тренувальними циклами та змагально-показовими формами.

Четвертий рівень – спеціалізований, що може реалізовуватися у військових ліцях, спеціалізованих центрах і партнерських структурах, які мають належне кадрове й матеріальне забезпечення.

Перевага цієї моделі полягає в тому, що вона не руйнує чинну систему, а вибудовує вертикаль поступового ускладнення та поглиблення підготовки [1; 2; 3; 4; 5; 13].

У межах позашкільного рівня методика роботи має спиратися на етапність навчально-тренувального процесу. На підготовчому етапі формується мотивація, пояснюються правила безпечної поведінки, здійснюється первинна діагностика фізичної й координаційної готовності дітей. Базовий етап пов'язаний із загальнофізичною та координаційною підготовкою, розвитком стійкості уваги, окоміру, рівноваги, відчуття темпу та ритму, освоєнням тренувально-симуляційних вправ. Основний етап передбачає відпрацювання дій у моделях, максимально наближених до спортивно-прикладних, але педагогічно контрольованих умов, а також командну взаємодію, самооцінювання, аналіз помилок і корекцію індивідуального прогресу. На підсумковому етапі доречними є внутрішні контрольні заходи, командні старти, фестивальні формати, демонстраційні заняття та рефлексивне обговорення результатів. Таке етапування відповідає як загальній логіці спортивної підготовки, так і сучасним вимогам до практикоорієнтованого викладання [5; 13].

Окремого обґрунтування потребують організаційно-педагогічні умови ефективної інтеграції. До них належать: наявність безпечного освітнього простору; нормативно впорядковане використання тренувальних і симуляційних засобів; підготовленість педагогів та інструкторів; групова організація занять з урахуванням віку й стану здоров'я вихованців; поєднання індивідуальних і командних форм роботи; узгодження програми з цілями закладу позашкільної освіти; інформування батьків; моніторинг результатів. Важливо, що в сучасній освітній політиці держави підготовка педагогів до викладання відповідних модулів уже розглядається як окреме завдання, що підтверджується затвердженням типової програми підвищення кваліфікації за темою «Основи стрілецької і тактичної підготовки» [4; 5].

У контексті оцінювання результатів інтеграції доцільно виокремити п'ять груп критеріїв: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, координаційно-діяльнісний, поведінково-дисциплінарний та рефлексивний. Перший характеризує ставлення вихованців до занять, готовність дотримуватися правил і сприймати підготовку як форму саморозвитку та суспільної відповідальності. Другий відображає знання про безпекову культуру, нормативні основи, принципи організації занять, значення командної взаємодії. Третій охоплює рівень розвитку точності рухів, координації, зосередженості, просторової орієнтації, темпо-ритмічної узгодженості. Четвертий виявляється у дисциплінованості, дотриманні регламенту, акуратності виконання завдань, відповідальності за спільний результат. П'ятий пов'язаний зі здатністю аналізувати власні дії, оцінювати прогрес, коригувати помилки і переносити набутий досвід у нові ситуації. Саме така багатовимірна система оцінювання відповідає компетентнісному підходу та не зводить успіх лише до вузького технічного показника [1; 2; 3; 4; 5].

Отже, інтеграція елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у систему позашкільної фізкультурно-спортивної роботи має розглядатися як відповідь на сучасний суспільний запит, але реалізовуватися винятково в освітній, спортивній і безпековій логіці. Її сутність полягає не в механічному перенесенні окремих тем шкільного курсу у гурткову роботу, а у створенні педагогічно цілісної системи, що поєднує фізичний розвиток, координаційну підготовку, формування громадянської ідентичності, навичок саморегуляції, командної взаємодії та культури відповідального дотримання правил. Саме тому найбільш перспективною є модель, у якій шкільний курс задає базовий рамковий зміст, а позашкільна сфера забезпечує практичне продовження, індивідуалізацію та довготривалу мотивацію до занять.

Висновки

1. Установлено, що чинна нормативно-правова та програмно-методична база України створює передумови для інтеграції елементів спортивно-прикладної стрілецької підготовки у позашкільну фізкультурно-спортивну роботу, однак сама по собі шкільна модель не забезпечує достатньої безперервності, варіативності та індивідуалізації підготовки.

2. Визначено ключові методичні засади інтеграції: наступність і комплементарність шкільної та позашкільної підготовки, компетентнісна спрямованість, пріоритет безпеки, модульність, практична домінанта в безпечних форматах, варіативність організаційних форм, інтегративність змісту та міжінституційне партнерство.

3. Обґрунтовано чотирирівневу модель інтеграції, що охоплює базовий шкільний, розширений шкільно-позакласний, позашкільний фізкультурно-спортивний і спеціалізований рівні, забезпечуючи поступове ускладнення змісту й форм організації занять.

4. Доведено доцільність розгляду стрілецького хортингу та споріднених спортивно-прикладних форматів як перспективної основи для позашкільних програм, оскільки вони дозволяють поєднувати фізкультурно-спортивний, виховний, координаційний, мотиваційний і громадянський компоненти в єдиній методичній системі.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні повної навчальної програми для закладів позашкільної освіти, експериментальній перевірці її ефективності, створенні критеріїв і показників оцінювання результатів підготовки, а також у цифровізації тренувально-симуляційного супроводу занять.

Список використаних джерел

1. Борохович, І., Коваленко, А., Когут, І., та ін. (2024). Захист України. Інтегрований курс: модельна навчальна програма для закладів, що забезпечують здобуття повної

загальної середньої освіти. https://osvita.ua/doc/files/news/927/92797/MNP-Zakhyst_Ukrayiny-Intehrovany_kurs-20.pdf

2. Захист України: додаток 12 до інструктивно-методичних рекомендацій щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році (Лист № 1.1/15776-24) (2024, 30 серпня). https://osvita.ua/doc/files/news/930/93000/Zachyst_Ukrayiny.pdf

3. Захист України. 10–11 класи. Рівень стандарту: навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. (2022). <https://osvita.if.ua/data/pages/2724/9034181cc90ce561ba583392bcc7b7ae.pdf>

4. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України. Інтегрований курс» за темою «Основи стрілецької і тактичної підготовки» (Наказ № 736) (2025, 15 травня). https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/94658/

5. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році (Лист № 1/16828-25) (2025, 13 серпня). https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/95201

6. Про освіту (Закон України № 2145-VIII). Верховна Рада України. (2017, 5 вересня). <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

7. Про основи національного спротиву (Закон України № 1702-IX). Верховна Рада України. (2021, 16 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/go/1702-20>

8. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності (Закон України № 2834-IX). Верховна Рада України. (2022, 13 грудня). <https://zakon.rada.gov.ua/go/2834-20>

9. Про повну загальну середню освіту (Закон України № 463-IX). Верховна Рада України. (2020, 16 січня). <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>

10. Про позашкільну освіту (Закон України № 1841-III). Верховна Рада України. (2000, 22 червня). <https://zakon.rada.gov.ua/go/1841-14>

11. Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках (Постанова № 1322). Кабінет Міністрів України. (2023, 15 грудня). <https://zakon.rada.gov.ua/go/1322-2023-%D0%BF>

12. Про фізичну культуру і спорт (Закон України № 3808-XII). Верховна Рада України. (1993, 24 грудня). <https://zakon.rada.gov.ua/go/3808-12>

13. Шило, О., & Виноградський, Б. (2024). Стрілецький хортинг як сучасний вид бойового мистецтва: проблема класифікації та перспективи розвитку. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 2, 80–89. <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.2.12>